

Yusuf Suresi 78-79. Ayetleri Bağlamında Huzur ve Barışın Tesisinde Hukuk Kurallarının Önemi

Rules in Establishment of Tranquility and Peace in the Context of Verses 78-79 of Surah Al-Yusuf

Ozan CAN

Kırıkkale Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Özel Hukuk Bölümü, Kırıkkale / Türkiye
ozancan06@gmail.com

Hatice Kübra MEYDANERİ

Kırıkkale Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Özel Hukuk Bölümü/İslam Hukuku ABD,
Kırıkkale/Türkiye
meydanerihk@kku.edu.tr

Özet

Yusuf Suresi'nin 78-79. ayetinde Yüce Allah (c.c.), mealen; “ (Kardeşleri:) “Ey aziz! Onun çok ihtiyar bir babası var. Birimizi onun yerine al. Biz seni kesinlikle iyiliksever görüyoruz. ” dediler. ” “ (Yusuf:) “Eşyamızı yanında bulduğumuz kimseden başkasını alıkoymaktan Allah’a sığınırız! Aksi halde biz gerçekten haksızlık etmiş oluruz! ” dedi. ” buyurmaktadır. Olayın cereyan etmesi bakımından ise, Yusuf (a.s.), su tasını öz kardeşi Bünyamin’in yüküne koymuş. Daha sonra görevlilerin kafileyi durdurması üzerine yükleri arayan Yusuf (a.s.), bu tası Bünyamin’in yükünde bulmuş ve eşyanın yükünde bulunduğu öz kardeşini, Hz. Yakup’un (a.s.) kurallarına göre alıkoymak istemiştir. Bunun üzerine üvey kardeşleri, Bünyamin’in yerine içlerinden birisinin alınmasını istemişler ve Yusuf peygamber (a.s.) ise bu kurala aykırı hareket ederse zalimlerden olacağını beyan etmiştir. Yusuf Suresi’nin 78 ve 79. ayetlerinin işaret ettiği noktalardan biri de, insanlar arasında yaşanacak olumsuzlukların önlenmesi, huzur ve barışın tesisi için yöneticilerin mutlak surette ve herkesten önce, yürürlükte bulunan hukuk kaidelerine riayet etmesi gerektiğidir. Eğer kurallara uyulmazsa toplumun, hukuka olan genel inancının yok olacağı, bunun da toplumsal yozlaşmayı ve çatışmayı artıracak olduğunu düşünmekteyiz. Çalışmamızda bahsi geçen ayetler ile yöneticilere verilmek istenen mesajları ele alacağız.

Anahtar Kelimeler: Kur’an-ı Kerim, Yusuf Suresi 78-79 ayetler, Hukuk Kuralları, Yönetici, Adalet

Abstract

In Surah Al-Yusuf verse 79, Allah says; “Yusuf said: “Allah forbid, that we should take anyone but him with whom we found our property. Indeed (if we did so), we should be Zalimun (wrong-doers). ”. The verse refers to an event where Yusuf placed his water bowl to his full-brother’s haul. Afterwards some officers stopped the delegation and searching the hauls, Yusuf found this water bowl in Benjamin’s haul and wanted to detain his full-brother with whom the property was found. Then the step-brothers asked for one of them to be detained rather than Benjamin and Prophet Yusuf uttered the words given in the above verse. One of the other points indicated by Surah Yusuf verses 78 and 79 is the necessity to observe the valid legal rules, before anyone else, in order to ensure that disputes between people are prevented and peace is restored. We believe that failure to observe rules will lead to people losing their general faith in law and this will consequently increase social corruption and disputes. Hence the verses in question emphasize that legal rules are assumed to be followed by everyone in a society, and the administrators need to observe the rules more than anyone else.

Keywords: The Holy Qur’an, Verses 78-79 of Surah Al-Yusuf, Legal Rules, Directors, Justice

GİRİŞ

Kur'an-ı Kerim'de adı geçen peygamberlerden biri olan Hz. Yusuf'un (a.s.) hayatı genel hatlarıyla Yusuf Suresi'nde anlatılmıştır. Hatta Yusuf Suresi 3. ayetinde (Feyizli, 2020: 234) *"Biz bu Kur'an-ı sana vahyederek, hikâyelerin en güzelini anlatıyoruz. Oysaki sen, bundan önce bunlardan tamamen habersiz olanlardandın"* şeklinde ifade edilerek Hz. Yusuf'un (a.s.) hayatı, ahsene'l kasas yani kıssaların en güzel (Temiz, 2015: 68) olarak da nitelendirilmektedir. Ayetler ışığında Hz. Yusuf'un (a.s.) hayatına baktığımızda; olay örgüsünün Yusuf'un (a.s.) çocukken gördüğü bir rüya ile başladığını, sonra bu rüyanın zaman içerisinde başka şahısların da dahil olmasıyla güzel bir şekilde sonuçlandığını, diğer yandan Hz. Yusuf'un (a.s.) hayatının *"... Sabredenlere mükâfatları elbette hesapsız olarak verilecektir"* ayetinin (Zümer, 39/10) bir yansıması olduğunu görmekteyiz. Nitekim Yusuf peygamberin üvey kardeşleri tarafından kuyuya atılması, oradan geçen bir kervanın Hz. Yusuf'u (a.s.) kurtarması ve Mısır'da az bir bedel karşılığında Firavun'un hizmetinde çalışan devlet adamı tarafından satın alınması, efendisinin eşi tarafından kötü yola çağırılmasına rağmen iffetini koruması ancak aynı kişi tarafından namusuna iftira edilmesi ve zindana atılması olaylarında Yüce Allah (c.c.), insanoğlunun öğüt alması için gerekli açıklamalarda bulunarak her şeyi ayetlerle göz önüne sermiştir. Bu durum yine Yusuf Suresi'nin 111. ayetinde (Feyizli, 2020: 247) *"Yemin olsun ki, resullerin hikayelerinde, aklını ve gönlünü çalıştıranlar için bir ibret vardır. Bu Kur'an, iftira yoluyla/yalan isnatlarla uydurulacak bir hadis/bir söz değildir; aksine o, önündekini tasdikleyici, her şeyi fasıl fasıl ayrıntılı kılıcıdır. İnanan bir topluluk için de bir kılavuz ve bir rahmettir"* biçiminde dile getirilmiştir.

Bütün bunlardan biz insanoğlunun ilahi kader örgüsü dahilinde gerçekleşen olaylardan, gerekli mesaj ve öğütleri alarak hayatımızın her alanında yararlı ve doğru şeylere yönelerek, cüz'i irademizi bu yönde kullanmamız gerektiği sonucuna ulaşmaktayız. Bu doğrultuda Yusuf Suresi'nin 78-79. ayetlerini incelediğimizde ise Hz. Yusuf'un (a.s.), Mısır'da mali işlerden sorumlu bir yönetici (hazine nazırı) olduğunu ve bu vasfın sorumluluğunu taşıyarak haksızlık yapmaktan/zulmetmekten kaçındığını görüyoruz. Zira İslam dininin temel kaynağı (Şaban, 2018: 55) ve normlar hiyerarşisinin en üst basamağında yer alan Kur'an-ı Kerim'de de belirtildiği üzere (Maide, 5/42; Sâd, 38/26) bir yöneticide bulunması gereken değerlerden biri de adalettir. Adalet, liyakat, eşitlik gibi kavramlardan oluşan değerleri, ilk önce sahip çıkması gereken kişiler terk ederse, bu durum yerini koca bir değersizlik boşluğuna bırakarak kaos ortamının oluşumuna zemin hazırlayacaktır. Yönetici konumundaki Hz. Yusuf da (a.s.), söz konusu ayette belirtildiği üzere, bu bilinçle hareket ederek geçerli olan hukuk kurallarına uymakta ve insanlar (kardeşleri) arasında adaletle hükmederek karar vermektedir. Durumun aksini icra etmekten, yani haksızlık yapıp zulmetmekten kaçınıyor ki, bu sayede her yöneticinin yerine getirmekle mükellef olduğu adil bir düzeni sağlamış oluyor. Eğer kurallara uyulmazsa toplumun, hukuka olan genel inancının yok olacağı, bunun da toplumsal yozlaşmayı ve çatışmayı artıracak olduğunu düşünmekteyiz. Çalışmamızda bahsi geçen ayetler ile yöneticilere verilmek istenen mesajları ele alacağız.

YUSUF SURESİ'NİN 78-79. AYETLERİ HAKKINDA GENEL BİLGİ

Hz. Yusuf'un (a.s.) çocukken, üvey kardeşleri tarafından kuyuya atılmasıyla başlayan sıkıntılı hayat yolculuğu daha sonra Mısır kralının rüyasını yorumlaması ile onun övgüsünü alarak dostluğunu kazanması ve Mısır ülkesinin mali işlerinden sorumlu bir yönetici olmasıyla devam etmektedir. Kardeşlerinin yolu ise Yüce Allah (c.c.) tarafından Hz. Yusuf'un (a.s.) kim olduğunu bilmeden kesişmiştir. Yusuf peygamberin (a.s.) isteği üzerine (*"Onların yüklerini hazırlatıp bağlatınca şöyle konuştu: "Sizin, aynı babadan bir kardeşiniz var, onu bana getirin. Görüyorsunuz, ben ölçüyü titizlikle yerine getiriyorum. Ben, konukseverlerin de hayırlısıyım (Yusuf, 12/59) "*) öz kardeşi Bünyamin'i de yanlarına alarak ikinci kez Mısır'a gelmişler ve Yusuf (a.s.), Bünyamin'e öz kardeşi olduğunu açıklamış. Bünyamin'in yanında kalması için de

(onun bilgisi dahilinde) melikin su tasını onun yüküne koymuş, daha sonra Yusuf peygamber (a.s.) kardeşlerinin yüklerini aramaya başlayarak en sona Bünyamin'in yükünü bırakmış. Su tasının onun yükünden çıkması üzerine Yusuf (a.s.), eşyayı, yükünde bulduğu Bünyamin'i alıkoymak istemiştir ("Hırsızlık suçunda failin ceza olarak köleleştirilip mağdura verilmesi eski hukuk sistemlerinde yaygın bir uygulama idi (İbn Aşur, 1988: 118 alıntı Avcı, 2019: 57)"). Allah'ın (c.c.), Hz. Yusuf'a (a.s.) bahsi geçen hileyi öğretmesi ("...Yusuf'a böyle bir tuzak öğretmiştik. Yoksa Yusuf, Allah'ın dilemesi dışında, kralın dinine göre öz kardeşini alamazdı. Dilediklerimizi derece derece yükseltiriz biz! Her bilgi sahibinin üstünde bir başka bilen vardır (Yusuf, 12/76)") ile kardeşini alıkoyması; meşru olan haklardan yararlanmak için araç olarak kullanılan hilelerin geçerli olduğunun göstergesidir (Köse, 2020: 235; Baktır, 1986: 72). Buna göre hile kelimesi ise gayeye ulaşmak için başvurulacak çıkış yolu anlamındadır (Baktır, 1986: 71; Köse, 2020: 106). Bunun üzerine üvey kardeşleri (Yusuf, 12/78) "قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ إِنَّ لَهُ أَبًا شَيْخًا كَبِيرًا فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ إِنَّا نَرَى كَيْدَ الْمُحْسِنِينَ", "Dediler ki: "Ey Aziz! Gerçekten onun çok yaşlı bir babası var. Onun yerine içimizden birini alıkoyma. Şüphesiz biz seni iyiliksever biri olarak görüyoruz". Hz. Yusuf da (Yusuf, 12/79) (a.s.) "قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنَأْخُذَ أَلَا مَنُودًا مَتَاعَنَا عِنْدَهُ إِنَّا إِذًا لَظَالِمُونَ", "Eşyamızı yanında bulduğumuz kimseden başkasını alıkoymaktan Allah'a sığınırız! Aksi halde biz gerçekten haksızlık etmiş oluruz!" ayetini dile getirmiştir. Hz. Yusuf'un (a.s.) kardeşleri ise bu durum üzerine onun verdiği hükme saygı gösteriyorlar ve Bünyamin'i Mısır'da bırakarak (büyük kardeşi de onunla Mısır'da kalıyor), babaları Yakup peygamberin (a.s.) yanına dönüyorlar.

Nisa Suresi 58. ayetinde zikrettiği üzere Yüce Allah (c.c.), emanetlerin ehline verilmesini emrediyor ki; bu emanetlerin başında da yöneticilik geliyor (Sağlam, 2017: C2:36). Allah (c.c.), ilgili ayette de belirttiği gibi yöneticilerin liyakat ve adalet değerlerine sahip olmaları gerektiğini, bu doğrultuda da yönetilenler arasında hüküm vermeleri gerektiğini belirtiyor.. Nisa Suresi'nin 59. ayetinde (Feyizli, 2020: 86) ise "Ey iman sahipleri! Allah'a itaat edin! Resule ve sizden olan/sizin seçtiğiniz hüküm ve yetki sahiplerine de itaat edin! Bir şeyde tartışmaya girdiniz mi, eğer Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsanız, onu Allah'a ve Resule arz edin! Böyle yapmanız hem daha hayırlı hem de sonuç bakımından daha güzeldir" denilerek inanan kimselerin Allah'a (c.c.), Resulüne (s.a.v.) ve kendilerinden olan (seçtikleri) yöneticilere itaat etmeleri emrediliyor. Ancak sözü edilen itaat, yönetilenlerin gözü kapalı yöneticilerin her dediğini yapması, hiçbir şekilde kararlarını sorgulamaması anlamına gelmemektedir. Aksi bir durumun varlığı halinde Şuarâ Suresi'nde zikredilen "Yeryüzünde karışıklık çıkararak ve düzeltmeyi aşırı gidenlerin emrine uymayın" ayeti (Şuarâ, 26/151-152) uyarınca yönetilenlerin, yöneticilere itaat etmeme hakları bulunmaktadır ki, ilgili ayetler bu sınırı belirlemektedir. Bu sayede hem insan haklarının göz ardı edilmediği hem de Kur'an'da belirtilen adalet ve eşitlik sistemi çerçevesinde, amaçlanan toplumsal düzen ve barış ortamı da sağlanmış olacaktır.

AYETLERE İLİŞKİN ÇEŞİTLİ TEFSİRLER

Yusuf Suresi'nin 78-79. ayeti ile ilgili olarak Cemâlur Sargut Yusuf Suresi isimli çalışmasında "Nurbaki ayetleri şöyle yorumlamış: ... Yusuf'un feyz yolu ile çengel attığı imanı aramaktaki kararlılığı görüyoruz. İmanla gönlün birleşmesi böylece yakılan kader ışığıyla meydana gelmiş, Sure-i Yusuf'un bir anlamda önemli bir bölümü tamamlanmıştır" ifadesine yer vererek ayetin, tasavvufi yorumuna değinmiştir (Sargut, 2020:313). Hamdi Yazır tefsir kitabında "Henüz kendisini tanıtmak zamanının gelmediğini bilen Yusuf, kardeşini alıkoymak çaresini düşünürken bile istibdat ve zorbalığa başvurmuyor, makamının ve yetkisinin verdiği gücü kullanmıyor ve bunu suiistimal etmiyor. Zulüm ve zorbalık şaibesi verecek davranışlardan sakınıyor da meseleyi sırf adli ve kanuni yollardan çözüme kavuşturmaya muvaffak oluyor" açıklamasında bulunurken (Yazır, 2020:85-86); İbn Kayyim el-Cevziyye ise tefsir kitabında "Yusuf kardeşini yanında bırakmak isteyince diğer kardeşlerinin hakkaniyete uygun ve adil bulup onaylayacağı bir

yönteme başvurmuştu. Eğer kendi hükümlerliliği ve saltanatının gücüyle kardeşini tutsaydı o zaman zalim ve gaddar kabul edilirdi. Hükümdarın dinine göre kardeşini yanında tutmasını sağlayacak bir yol bulunmuyordu. O da kardeşini, diğer kardeşlerinin zulüm addetmediği bir yolla alıyordu. ” cümleleriyle Yazır’ın düşüncesini destekleyici bir izahta bulunmuştur (İbn Kayyim el-Cevziyye, 2011:402). Diğer bir anlatımla yaşanan olay üzerine Hz. Yusuf (a.s.) nefsinin hevasına uymamış, suç ve cezanın şahsiliği ilkesi gereğince hareket etmiştir (Kara-Kösetürk, 2019:C3:135), yani üvey kardeşlerinin teklifini kabul etmeyerek intikam alma yoluna başvurmadan kurallar çerçevesinde hareket eden ilkeli bir yönetici olduğunu bir kez daha kanıtlamıştır. En’am Suresi 164. ayetinde de (Feyizli, 2020:149; İsra, 17/15; Fatır, 35/18; Zümer, 39/7; Necm, 53/38) “Hiçbir günahkâr bir başkasının günah yükünü taşımaz” buyrulurken cezanın şahsiliği ilkesine vurgu yapılmaktadır.

Cezanın şahsiliği ilkesi ile kefalet türlerinden olan şahsa kefalet kurumunun karıştırılmaması gerekmektedir. Cezanın şahsiliği ile anlatılmak istenen sadece suçun faili ile iştirak edenin/edenlerin sorumlu tutularak öngörülen cezanın tatbik edilmesidir (Karaman, 2016:227; Akşit, 1976:93; Yiğit, 2012:42-43). Bu kuralın istisnasını ise hataen katl/yaralama ya da şibh-i amd katl/yaralama suçlarında öngörülen diyet yaptırımının ağır olması halinde âkile şeklinde adlandırılan şahıs topluluğunun ödemesi oluşturmaktadır. Şahsa kefalette de; bir başkasının cezasını ya da borcunu kabul edip, onun yerine getirmesi beklenen davranışın üstlenilmesi söz konusu değildir (Kara-Kösetürk, 2019:C3:135; Güçlü, 2019:191). Nefse kefalet olarak da adlandırılan şahsa kefalet; bir kimsenin (borçlu ya da sanık) alacaklıya teslim edilmesi ya da mahkeme huzurunda hazır bulundurulması hususunda şahsına kefil olunmasıdır (Kahraman, 1998:301). Bu kefalet türünde bir tazminat borcundan ziyade teslim borcu söz konusudur (Kahraman, 1998:302). İslam hukukçularının söz konusu husus ile ilgili beyanlarından şahsa kefaletin, hem cezaların infazı hem de borç ve haksız fiilden dolayı bir şahsın mahkeme huzurunda hazır bulundurulması anlaşılmaktadır (Kahraman, 2008:161; Aydın, 2023:112).

YUSUF SURESİ 78-79. AYETLERİ İLE YÖNETİCİLERE VERİLEN MESAJLAR

Kur’an-ı Kerim’de yer alan her sure hatta aynı suredeki ayetler bile farklı mesajlar içermektedir. Bunun nedeni ise nüzul sebeplerinin farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda Yusuf Suresi de dünya ve ahiret hayatına ilişkin olarak birçok mesaj içermektedir ki bunlardan biri de devlet idaresi ve yöneticilere yöneliktir. Bu bağlamda Hz. Yusuf’un (a.s.) nasıl yönetici olduğuna kısaca değinecek olursak; Yusuf peygamberin (a.s.), Mısır melikinin rüyasını yorumlaması üzerine melik, O’nun (a.s.) zindandan çıkarılmasını istemesine rağmen Hz. Yusuf (a.s.) olayın araştırılarak suçsuzluğunun ispat edilmesini talep etmiştir. Durum açığa çıkınca Hz. Yusuf’un (a.s.) güvenilir ve suçsuz olduğu, melik dahil herkes tarafından tescil edilmiştir. Bunun üzerine “Hükümdar: “Onu bana getirin, onu kendime seçeceğim. ” dedi. Onunla konuşunca da: Bugün hakikaten sen, yanımızda mühim mevki sahibi, güvenilir birisin. ” dedi (Yusuf, 12/54). (Yusuf): “Beni ülkenin hazinelerinin başına getir. Çünkü ben iyi korur ve iyi bilirim. ” dedi (Yusuf, 12/55) . Böylece Yusuf peygamber (a.s.) hazine nazırı olarak yönetime geçti. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), yöneticiliğe getirilecek kişilerde liyakat esasına çok önem verirdi. Buna rağmen kişinin kendisini yeterli ve donanımlı görerek yöneticiliği arzu etmesiyle görev talebinde bulunmasını hoş karşılamamıştır. Çünkü yöneticilik sıfatının kazanılması ile elde edilen bir takım yetkilerin kötüye kullanılması ihtimalini göz önünde bulundurmıştır. Ancak Yusuf peygamberin (a.s.), Mısır halkının hatta bütün insanlığın iyiliğini düşünüp menfaatlerini göz önünde bulundurarak gerekli ehliyete sahip olduğunu bildirmesi ve böyle bir talepte bulunması, bu durumun gerektiğinde caiz olduğunu göstermektedir (“Böylece Yusuf’u o yere yerleştirdik; orada dilediği yerde konaklardı. Biz rahmetimizi dilediğimiz kimseye ulaştırırız, güzel hareket edenlerin mükâfatını zâyi etmeyiz (Yusuf, 12/56)”). Dolayısıyla Yusuf peygamberin (a.s.) idare şekliyle özellikle de Yusuf Suresi 78-79. ayetlerinden yola çıkılarak yöneticilere verilmek

istenen mesajları şu şekilde sıralayabiliriz:

-Yöneticilerin her hususta adaletli olmaları ve hakkaniyet çerçevesinde yaklaşımları gerekir. Yusuf peygamber (a.s.), melikin su kabını kardeşi Bünyamin'in yükünde bulunca diğer (üvey) kardeşleri onun yerine içimizden birini alıkoy dediler ve O'da (a.s.) malımızı kimin yükünde bulduysak onu alıkoyarız aksi halde biz de zalimlerden oluruz demiştir. Bu durum Hz. Yusuf'un (a.s.) hayatı boyunca adaleti sağlamaya yönelik davranışlarda bulunarak örnek teşkil ettiğini göstermektedir. Peygamber Efendimiz de (s.a.v.) *"Devlet otoritesi en büyük hamidir. Haksızlıklarla onun vasıtasıyla mücadele edilir ve onun vasıtasıyla korunulur. Şayet bu otoriteyi kullanan(lar), Allah'tan sakınmayı emreder ve adaletle hükmeder(ler)se bu yaptıklarından sevap kazanır(lar). Bunun aksine davranır(lar)sa çekerler."* buyurmuştur (Müslim, İmâre, 43). Adaletin hâkim olduğu yerde hem bireysel hem de toplumsal anlamda barış, huzur ve güven kavramları uyum ve denge içerisindedir; insanlar kaos ortamından uzak, refah içerisinde yaşamlarını idame ettirirler. Bahsi geçen düzen içerisinde yaşayan insanlar, suç işledikleri zaman adalet ile yargılanacakları bilincinde oldukları için adaletin bir nevi caydırıcı özelliği de bulunmaktadır. Dolayısıyla kan davası, intikam alma gibi saiklerin güdülmesinden vazgeçilerek toplumsal barış ve huzur da sağlanmış olacaktır.

-Yönetici, idaresi altındakilere iyi davranmalıdır, onların sorumluluğunu üstlendiğinin bilincinde olarak onları kollayıp gözetmelidir. Toplumun sorunları ile yakından ilgilenerek onlara hizmet etmeyi, onların menfaatini düşünmeyi kendisine şiar edinmelidir. Nitekim *"...Biz seni kesinlikle iyiliksever olarak görüyoruz."* dediler." ayeti de (Yusuf, 12/78) bunun kanıtı niteliğindedir. Yönetici, sorumluluğu altındakilere emr-i bi'l ma'ruf nehy-i ani'l-münker yönünde teşvikte bulunmalıdır. Toplumun suç işlemesine, haramlara bulaşmasına engel olmak da yöneticinin görev ve sorumluluğu kapsamındadır.

-Yönetici, herkese karşı yardımsever bir şekilde davranmalıdır. Kapısı özellikle ihtiyaç sahibi kimselere açık ve her kesimden insanı kucaklayacak tutum içerisinde olmalıdır, onların dertlerini dinleyerek kalıcı bir çözüm yolu bulmaya yönelik çaba sarf etmelidir. Zira Yusuf peygamber de (a.s.) *"... ben ölçüyü tastamam yapıyorum ve ben konuk sevenlerin de en hayırlısıyım"* (Yusuf, 12/59). diye söyleyerek misafirperver ve yardımsever olduğunu belirtmiştir.

-Yöneticilerin idaresi altındakilerle ahenkli bir ilişki içerisinde olabilmelerinin ilk şartı güzel ahlak sahibi ve dürüst kimseler olmalarına bağlıdır. Toplumun şüphe ile yaklaştığı, sürekli yalan söyleyen, ahlaki yönü zayıf olan bir yöneticinin yönetiminde de problem olacağı kaçınılmaz bir gerçektir. Bahsi geçen meziyetlere sahip yöneticinin yaptığı bütün faaliyetlerde destekçisi de doğrudan toplum olacaktır çünkü aralarında saygı ve güvene dayalı bir ilişkinin varlığı söz konusudur. Yusuf peygamber (a.s.) zindandan çıkarılmasına rağmen bunu hemen kabul etmemiş ilk önce suçsuzluğunun ispat edilmesini talep etmiştir. Bu durum ahlaki ehliyetin siyasi ehliyetten öncelikli olduğunu göstermektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Kur'an-ı Kerim'de adalet, emanetlerin ehil olana verilmesi, doğruluk, kamu yararı gibi yönetim ilkeleri belirtilmesine rağmen devlet/hükümet kavramlarına ya da yönetim şekline ilişkin önerilere yer verilmediğini görmekteyiz. Bu da Kur'an-ı Kerim'in yönetim şeklinden ziyade yönetici konumundaki kişilerin çizilen sınırlar içerisinde toplumsal düzen ve birliği sağlayıp devam ettirmelerini amaç edinmesinden kaynaklanmaktadır. Yeryüzünün fitne ve zulümden arındırılarak barış ve huzurun sağlanması ise başta yöneticilerin, Kur'an'da belirtilen ilahi emir ve nehiylere uyması ile mümkün olacaktır. Aksi yönde davranış sergileyen yönetici ise zulmeden kişi yani zalim konumunda olacaktır. Neden yönetici vasfındaki bir şahsın mevcut kanunları uygulamaması veya kanunları amacı dışında, hukuka aykırı olarak uygulaması zalimlik olarak değerlendirilmektedir? İslam idare hukukunda günümüzdeki gibi yasama, yürütme ve yargı

ayrımı olmadığından yöneticiler, hak ve adaleti sağlamak için gerekli kanunları hem hazırlayıp hem de uygulamaktaydılar. Dolayısıyla toplumda da kanunların gerekli ve kendi menfaatlerine olduğu, uydukları takdirde ise insan haklarının ön planda yer aldığı, adil bir düzenin sağlanacağına dair genel inanç/inanış oluşmuştur. Genel inanış; yazılı bir hukuk kuralı olmasa da, sürekli uygulandığı için sosyal hayatı düzenleyen bir hukuk kuralı haline gelmekte ve örf adet hukuku olarak adlandırılmaktadır ki bu yüzden toplum içerisinde çok önemli bir yere sahiptir.

Yusuf peygamber (a.s.), kurallara uymamakla zalim olacağını ifade ederek; ilk başta yöneticilerin yürürlükte bulunan hukuk kurallarına uymasının gerektiğine, aksi takdirde toplumun genel inanışının yok olarak, yöneticilerin uymadığı kurallara halkın hiç uymayacağı bunun da toplumsal yozlaşma ve çatışmayı artırarak fitnenin insanlar arasında yayılacağına işaret etmektedir. Fitnenin, hak ve adaletin gerçekleştirilmesinin önünde en büyük engel, dolayısıyla toplumsal düzen ve barışın da düşmanı olduğu ortadadır ki Bakara Suresi 191. ayetinde (Feyizli, 2020: 29), “*Fitne/baskı ve bozgunculuk, öldürmekten daha kötüdür*” şeklinde açıkça zikredilmiştir. Sonuç olarak Kur’an’da belirtilen, yönetilenler ve yönetici arasında adalet ve eşitlik sistemine dayanan barış, huzur ve adil bir düzenin sağlandığı toplumsal birlikten bahsedebilmek için, yönetici vasfını taşıyan şahısların gerekli dengeyi kurması gerekmektedir. Bu da en başta kendisinin kanunlara uyması ve uygulaması ile mümkün olacaktır. Ancak meşru olmayan bir durum söz konusu ise bunu değiştirmek için de çaba sarf etmelidir.

KAYNAKLAR

- Akşit, C. (1976). *İslam Ceza Hukuku ve İnsani Esasları*, İstanbul.
- Avcı, M. (2019). *Hukuk Tarihimizde Hapis*, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.
- Aydın, M. (2023). *Klasik Dönem Osmanlı Hukukunda Kefalet*, Ankara, Adalet Yayınevi.
- Baktır, M. (1986). İslam Hukukunda Hile-i Şeriyye, *İslami Araştırmalar Dergisi*, S.2, 71-89.
- Dilmen, A. (2010). Yusuf (a.s.) Kıssası’nın Fıkhı. *Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Van.
- Feyizli, H.T. (2020). *Feyzü’l Furkan Tefsirli Kur’an-ı Kerim Meali*, 15. Baskı, İstanbul, Server Yayınları.
- Güçlü, Y. (2019). *Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye*, Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- İbn Kayyim el-Cevziyye, E. A. Ş. (2011). *Bedâi’u’t-tefsîr*, C. 2, (Çev. Ahmet Ağırakça/M. Emin Çimendağ), İstanbul, Polen Yayınları.
- Kahraman, A. (1998). İslam Hukukunda Şahsa (Nefse) Kefâlet Müessesesi ve Türk Ceza Muhakemeleri Hukuku’ndaki Teminatla Salıverme Müessesesi ile Mukayesesi, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 2, 301-328.
- Kahraman, A. (2008). *İslam Borçlar Hukukunda Kefalet Sözleşmesi ve Günümüzdeki Tatbikatı*, İstanbul, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Kara, M.-Kösetürk, C. (2019). Hz. Yusuf Kıssasında Yer Alan Ahkâma Dair Bazı Ayetler ve İlişkili Olduğu Hükümler, *Tefsir Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 121-139.
- Karaman, H. (2016). *Mukayeseli İslam Hukuku 1*, 9. Baskı, İstanbul, İz Yayıncılık.
- Köse, S. (2020). *İslam Hukuku Açısından Kanuna Karşı Hile ve Hile-i Şeriyye*, 2. Baskı, İstanbul, Hikmetevi Yayınları.
- Ramazanoğlu, M. S. (2017). *Hazret-i Yusuf (aleyhis-selam) Yusuf Suresi Tefsiri*, İstanbul, Erkam

Yayınları.

- Sağlam, H. (2017). İslam İdare Hukukunda Yönetim Şekli, *Universal Journal of Theology*, 2(1), 36-57.
- Sargut, C. (2020). *Aşkın Hikâyesi Yusuf Suresi*, 2. Baskı, İstanbul, Nefes Yayıncılık.
- Şaban, Z. (2018). *İslam Hukuk İlminin Esasları (Usûlü'l-Fıkh)*, (Çev. İbrahim Kâfi Dönmez), 29. Baskı, Ankara, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Temiz, B. (2015). Yusuf Suresi'nin Ahsene'l-Kasas Özelliği, *The Journal of Academic Social Science Studies*, S. 31, 65-81.
- Yazır, E. M. H. (2020). *Hak Dini Kur'an Dili*, C. 5, İstanbul, Azim Dağıtım.
- Yiğit, Y. (2012). *İslam Ceza Hukuku Hükümlerinin Yürürlüğü*, Ankara, Sistem Ofset Yayıncılık.